

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

Факультет природничих наук

Кафедра лісового і аграрного менеджменту

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Лісова фітоценологія

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма Лісове господарство

Спеціальність 205 Лісове господарство

Галузь знань 20 Аграрні науки та продовольство

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол №10 від 25 червня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація.
2. Анотація до навчальної дисципліни.
3. Мета та цілі навчальної дисципліни.
4. Програмні компетентності та результати навчання.
5. Організація навчання.
6. Система оцінювання навчальної дисципліни.
7. Політика навчальної дисципліни.
8. Література.

1. Загальна інформація.

Назва дисципліни	Лісова фітоценологія
Освітня програма	Лісове господарство
Спеціалізація(за наявності)	----
Спеціальність	205 Лісове господарство
Галузь знань	20 Аграрні науки і продовольство
Освітній рівень	Бакалавр
Статус дисципліни	Вибіркова
Курс / семестр	2 курс, 2 семестр
Розподіл за видами занять та годинами навчання (якщо передбачені інші види, додати)	Лекції – 18 год. Практичні заняття – 12 год. Самостійна робота – 60 год.
Мова викладання	Українська
Посилання на сайт Дистанційного навчання	https://test-d-learn.pnu.edu.ua/

2. Анотація до навчальної дисципліни.

Дисципліна «**Лісова фітоценологія**» спрямована на формування у студентів знань про закономірності формування, структуру, динаміку й класифікацію лісової рослинності. Курс розкриває основи теорії фітоценозів, принципи їх функціонування, взаємозв'язок між компонентами лісових екосистем та вплив екологічних факторів на формування рослинних угруповань. Значна увага приділяється методам фітоценологічних досліджень, зокрема описам за Браун-Бланке, аналізу флористичної структури, визначенню ценотичних видів, оцінюванню екологічних амплітуд та динамічних процесів у фітоценозах. Дисципліна забезпечує фундаментальні знання, необхідні для ведення сталого лісового господарства, оцінювання стану лісових екосистем, планування лісовідновлювальних заходів та управління природними ресурсами. Навчальна дисципліна «Лісова фітоценологія» належить до переліку вибіркового компонентів ОП з циклу професійної підготовки здобувачів вищої освіти за освітнім рівнем «бакалавр».

3. Мета та цілі навчальної дисципліни.

Метою викладання дисципліни «**Лісова фітоценологія**» є формування у студентів цілісного уявлення про структуру та функціонування лісових фітоценозів, засвоєння методів їх опису, класифікації та аналізу, а також розвиток компетентностей щодо застосування фітоценологічних даних у практиці лісового господарства.

Цілі дисципліни «Лісова фітоценологія»:

1. Засвоїти теоретичні основи фітоценології як науки.
2. Опанувати знання про структуру, типи та класифікації лісових фітоценозів.
3. Вивчити фактори, що впливають на формування та динаміку лісових угруповань.
4. Оволодіти методами фітоценологічного опису, обліку й аналізу рослинних угруповань.
5. Навчитися визначати флористичний склад, домінантні види, синузії та яруси у фітоценозах.
6. Розвинути навички картографування та оцінювання стану лісової рослинності.
7. Сформувати вміння застосовувати фітоценологічні дані для обґрунтування лісівничих рішень.
8. Вміти прогнозувати зміни фітоценозів під впливом природних та антропогенних факторів.

4. Програмні компетентності та результати навчання.

Загальні:

ЗК6.Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК12.Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Спеціальні:

СК15.Здатність використовувати знання й практичні навички для аналізу біологічних явищ і процесів, біометричної обробки дослідних даних та їх математичного моделювання.

СК16.Здатність аналізувати стан дерев, лісостанів, особливості їх росту і розвитку на основі вивчення дослідних даних, літературних джерел та нормативно-довідкових матеріалів.

Результати навчання

РН9.Застосовувати лісівничі загально відомі методи збору дослідного матеріалу та його статистичного опрацювання.

РН11. Оцінювати значимість отриманих результатів досліджень дерев, деревостанів, насаджень, лісових масивів і стану довкілля, робити аргументовані висновки.

5. Організація навчання.

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	18
Практичні	12
Самостійна робота	60

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / Вибірковий
Перший	Н4 Лісове господарство	Перший	Вибірковий

Тематика навчальної дисципліни

Тема	Кількість год.		
	лекції	практичні заняття	самостійна робота.

<p>Тема 1. Теоретичні основи фітоценології.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Предмет, завдання та методи фітоценології. 2. Структура фітоценозів: ярусність, життєві форми, домінування. 3. Флористична, екологічна та ценотична структура фітоценозів. 4. Екологічні фактори формування рослинних угруповань. 	4	3	12
<p>Тема 2. Методи фітоценологічних досліджень.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Класичні та сучасні підходи до фітоценологічного опису. 2. Метод Браун-Бланке: принципи, шкали, інтерпретація. 3. Кількісні підходи в фітоценології: індекси подібності, біорізноманіття, домінування. 4. Обробка та аналіз фітоценологічних даних. 	4	3	12
<p>Тема 3. Динаміка та класифікація лісових фітоценозів.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сукцесії в лісових екосистемах. 2. Типологічні класифікації лісів України. 3. Європейська система класифікації рослинності (EUNIS). 4. Українська геоботанічна класифікація лісової рослинності. 	4	2	12
<p>Тема 4. Фітоценологія в лісовому господарстві.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Фітоіндикація та оцінка стану лісових екосистем. 2. Фітоценологія у лісовідновленні: вибір порід, аналіз оселищ. 3. Вплив господарської діяльності на структуру та динаміку фітоценозів. 4. Практичне застосування фітоценологічних даних у лісоуправлінні. 	3	2	12
<p>Тема 5. Практичні та польові заняття.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проведення фітоценотичних описів у лісі. 2. Визначення домінантів і аналіз ярусності. 3. Оцінка антропогенних змін фітоценозів. 4. Картографування рослинності та інтерпретація даних. 	3	2	12
<p>ЗАГАЛЬНА:</p>	18	12	60

6. Система оцінювання навчальної дисципліни.

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Поточний контроль – до 40 балів за семестр; контроль самостійної роботи – до 10 балів за семестр; екзаменаційний контроль – до 50 балів. Сумарний підсумковий контроль – до 100 балів (сума балів за поточний, самостійної роботи та екзаменаційний контролю). Шкала оцінювання: https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/09/polozhennia-pro-orhanizatsiiu-osvitnoho-protsesu-ta-rozrobku-osnovnykh-dokumentiv-z-orhanizatsii-osvitnoho-protsesu.pdf
Умови допуску до підсумкового контролю	Здобувач освіти вважається допущеним до семестрового контролю за умови виконання усіх видів робіт, передбачені силабусом навчальної дисципліни і в процесі поточного контролю набрав не менше 25 балів.
Підсумковий контроль	Підсумковий екзаменаційний контроль здійснюється у письмовій формі. Екзаменаційний білет включає п'ять питань кожне з яких оцінюється до 10-ти балів, а за екзамен виставляється сумарна кількість балів.

7. Політика навчальної дисципліни

Академічна доброчесність дотримується при вивченні дисципліни. Зокремане допускається списування під час проведення поточних та підсумкових контрольних заходів, самостійного виконання навчальних завдань (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей). Вимагається застосування посилань на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Відвідування занять є обов'язковим. Засвоєння пропущеної теми лекції з поважної причини перевіряється під час складання підсумкового контролю, а з інших причин – у вигляді співбесіди. Пропущені практичні заняття, незалежно від причини пропуску, студент відпрацьовує згідно з графіком консультацій. Поточні негативні оцінки, отримані студентом під час засвоєння відповідної теми на практичному занятті перескладаються викладачеві, який веде заняття, до складання підсумкового контролю з обов'язковою відміткою у журналі обліку роботи академічних груп. У випадку пропуску більше 50 % часу аудиторного навантаження студент недопускається до іспиту.

Неформальна освіта. Питання визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті регулюється «ПОЛОЖЕННЯ про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (<https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/neformalna-osvita.pdf>). Процедура перезарахування здійснюється при співпадінні назви неформальної активності з назвою освітнього компоненту та кількістю кредитів. Для перезарахування кредитів неформальної освіти створюється комісія для прийняття рішення. Результати навчання, які отримані у неформальній освіті, враховуються при оцінюванні самостійної Роботи студентів з відповідних дисциплін.

Література:

Основна:

1. Дідух Я. П. Екологія. Наукові основи охорони природи. – Київ : Либідь, 2019. – 512 с.
2. Фітоценологія : підручник / за ред. Є. М. Брадїса. – Київ : Арістей, 2017. – 420 с.
3. Миркін Б. М., Наумова Л. Г., Соломещ А. І. Современная фитосоциология. – Уфа : Гилем, 2001. – 456 с.
4. Westhoff V., van der Maarel E. The Braun-Blanquet Approach. – The Hague : SPB Academic Publishing, 1987. – 180 p.
5. Ellenberg H. Vegetation Ecology of Central Europe. – 4th ed. – Cambridge : Cambridge University Press, 2009. – 756 p.

Додаткова:

1. Дідух Я. П., Шеляг-Сосонко Ю. Р. Геоботаніка : підручник. – Київ : Фітосоціоцентр, 2003. – 344 с.
2. Біорізноманіття: теорія, збереження та управління / за ред. Я. П. Дідуха. – Київ : Наукова думка, 2020. – 420 с.
3. Rodwell J. (ed.). European Vegetation Classification. – Cambridge : Cambridge University Press, 2020. – 550 p.
4. Kent M. Vegetation Description and Data Analysis. – 2nd ed. – Chichester : Wiley, 2012. – 428 p.
5. Larcher W. Physiological Plant Ecology. – 4th ed. – Heidelberg : Springer, 2003. – 513 p.

Викладач _____ Клід В.В.